

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о заштити биљних сорти садржан је у члану 72. став 1. тачка 5. Устава Републике Србије ("Службени гласник РС", број 1/90) којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује систем заштите и унапређивања животне средине и заштиту и унапређивање биљног и животињског света.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Закон о заштити биљних сорти (у даљем тексту Закон) предлаже се због важности регулисања области заштите ауторских права оплемењивача, стваралаца биљних сорти.

Заштита интелектуалне својине у области нових биљних сорти у свету је опште призната дуги низ година, за шта постоји и одговарајућа законска регулатива.

Стварање нових сорти пољопривредног биља је дуготрајан процес који захтева велики труд, знање и финансијска улагања. У нову сорту су уграђена научна сазнања из области генетике, оплемењивања биља, молекуларне биологије, биометрике, као и велико искуство и свеукупна интелектуална сазнања ствараоца нове биљне сорте. Репродукциони материјал новостворене сорте, у великом броју случајева када се једном пусти у промет бива комерцијално умножаван и сорта економски искориштавана од стране других лица, а оплемењивач се лишава могућности зараде и адекватне новчане надокнаде за инвестиција које је имао при стварању те сорте. Да би се оплемењивачима, односно носиоцима права оплемењивача омогућило економско надокнада за коришћење њихових сорти уведена је заштита сорти, као један од начина заштите права интелектуалне својине, пошто се стварним правом то није могло постићи. Овде заштита сорти има карактер заштите интелектуалне својине, јер је усмерена на сорту као интелектуално добро, а не на репродукциони материјал биљне сорте.

Закон о заштити пољопривредног и шумског биља, усвојен је јуна 2000. године у Скупштини СР Југославије ("Службени лист СРЈ", 28/00). Међутим овај закон има суштинске недостатке у погледу дефинисања права и обавеза носиоца права оплемењивача, као и усклађености са Конвенцијом из 1991. године Међународне уније за заштиту нових биљних сорти (UPOV).

Доношењем новог Закона о заштити биљних сорти осим што ће се омогућити заштита носиоца оплемењивачког права и чланство у UPOV-у

(Међународна организација за заштиту биљних сорти) створиће се услови у овој области да Република Србија приступи Европској Унији и Светској трговинској организацији.

Успешна међународна трговина захтева усклађеност правила. Доношењем Закона и чланство у UPOV-у, уз практичну примену система заштите сорти интензивирала би се међудржавна сарадња усмерена ка испитивању биљних врста. Усвајање овог закона и чланство у UPOV-у важно је и због пласмана домаћег семена и садног материјала на инострана тржишта.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Овим законом уређују се услови и поступак заштите биљних сорти као и права и обавезе лица коме је признато оплемењивачко право.

Објашњење значења појединих израза употребљених у закону дато је у члану 2. Дефинисано је шта се сматра сортом, шта је то иницијална сорта, изведена сорта, заштићена сорта и остали изрази дефинисани у 15 појмова а у циљу бољег разумевања текста закона.

Чланом 3. регулисано је да страном лице у погледу заштите сорти у Републици ужива иста права као и домаћа лица а чланом 4. да у поступку пред Министарством страном лице мора да заступа овлашћени заступник.

Члан 5. закона регулише да се сорта може заштитити ако је нова, различита, униформна, стабилна и ако испуњава услове за давање имена заштићене сорте.

Чл. 6, 7, 8, и 9. прописује шта се сматра новом сортом, шта се сматра различитом сортом односно униформном и стабилном. Овим члановима такође је прописано да министар прописује методе за испитивање различитости, униформности и стабилности сорте.

Подносилац захтева дужан је да у захтеву предложи и име сорте што је регулисано чланом 10. закона. Заинтересовано лице може у року од 30 дана по упису у регистар захтева за заштиту сорте поднети приговор на предлог имена сорте. Министар одобрава име сорте решењем о заштити сорте.

Име сорте може да чини реч, комбинација речи, комбинација речи и бројева или комбинација слова и бројева са значењем или без значења под условом да такве ознаке омогућују да сорта буде идентификована. Члан 11. регулише такође да док је заштићена сорта у промету забрањено је коришћење имена које је идентично или веома слично имену те сорте у односу на другу сорту исте или блиске врсте у Републици или другој држави.

Чланом 12. регулисано је да ће Министарство одбити предлог за одобрење имена сорте ако утврди да је предложено име непогодно за

идентификацију сорте, састављено искључиво од знакова или индикација које могу да служе за означавање сорте, врсте, квалитета и др., састављено тако да може да обмане или изазове забуну с обзиром на особине, вредност или географско порекло сорте и др.

Министарство ће укинути име сорте на захтев носиоца права или на основу одлуке суда о забрани коришћења имена (члан 13).

Поступак за заштиту сорте покреће се на основу захтева који оплемењивач, односно његов овлашћени заступник подноси Министарству. Уз захтев оплемењивач мора да поднесе документацију која је прописана чланом 14. овог закона.

По пријему захтева Министарство утврђује да ли је захтев уредан, односно да ли испуњава услове утврђене одредбама овог закона (члан 15).

Захтев за који Министарство утврди да је уредан уписује се у Регистар захтева за заштиту сорти који је јаван и чију садржину и начин вођења прописује министар (члан 16).

Чланом 17. прописано је да оплемењивач или овлашћени заступник који је поднео захтев за заштиту сорте код надлежног органа друге државе чланице УРОВ-а ради стицања оплемењивачког права има право приоритета у периоду од 12 месеци.

Испитивање сорте у циљу утврђивања испуњености услова за заштиту врши се на огледном пољу и лабораторији и то испитивање врши Министарство. Послове испитивања сорте Министарство може да повери лицу које у погледу кадрова, опрема и уређаја испуњава услове за вршење тих испитивања. Министарство ће признати резултате испитивања DUS тестова који су урађени у земљи чланици УРОВ-а (чл. 18 и 19).

Министарство закључује уговор са извођачем огледа за испитивање сорти на огледном пољу, односно лабораторији (члан 20).

На основу резултата испитивања министар доноси решење о заштити сорте или одбијању захтева за заштиту сорте. СОРТУ за коју је донесено решење о заштити сорте Министарство уписује у Регистар заштићених сорти (члан 21).

Оплемењивачко право на заштићену сорту траје 20 година а за вишегодишње културе 25 година (члан 22).

Лице које сматра да подносиоцу захтева не припада оплемењивачко право или да му не припада право приоритета може да поднесе приговор Министарству на упис захтева у Регистар захтева, односно упис сорте у Регистар заштићених сорти у року од 30 дана од дана уписа (члан 23).

Приговор на упис у Регистар заштићених сорти може поднети лице које сматра да сорта није нова, различита од других сорти, униформна и стабилна

или да не испуњава услове у погледу имена заштићене сорте. Министарство може да обави додатно испитивање сорте да би утврдило наводе из приговора (члан 24).

Носилац права оплемењивача има право да заштићену сорту користи, њоме располаже и да ужива друге економске користи од заштићене сорте. Ако су два или више оплемењивача заједно створили, открили или развили сорту имају једнако право на заштиту (члан 25).

Репродукциони материјал заштићене сорте може да се користи искључиво са овлашћењем носиоца права оплемењивача који одређује услове за давање овлашћења. Коришћење репродукционог материјала заштићене сорте између осталог укључује право на: производњу или репродукцију заштићене сорте, утврђивање услова за репродукцију заштићене сорте, понуду заштићене сорте на продају, продају или други вид пласмана заштићене сорте на тржишту, извоз и увоз заштићене сорте као и складиштење (члан 26).

Чланом 27. регулисано је да овлашћења оплемењивача није потребно за радње које се предузимају за личну употребу и у некомерцијалне сврхе, у експерименталне сврхе као и у сврху оплемењивања других сорти изузев ако су у питању у основи изведене сорте у односу на друге такве сорте.

Оплемењивачко право не обухвата репродукциони материјал било које врсте заштићене сорте, убрани материјал укључујући целе биљке и делове биљака и било који производ добијен непосредно од убраног материјала стављен у промет од стране носиоца права оплемењивача или уз његову сагласност на територији Републике (члан 28).

У периоду од подношења захтева за заштиту сорте до доношења решења о заштити сорте носиоцу плава оплемењивача припада одговарајућа надокнада коју је дужно да плати свако лице које је током тог периода користило сорту (члан 29).

Чл. 30, 31. и 32. регулише обавезе носиоца права оплемењивача који је између осталог дужан да одржава заштићену сорту или њене наследне компоненте у непромењеном облику током периода заштите сорте.

Носилац права оплемењивача може своја права у односу на заштићену сорту пренети у целини или делимично на друго лице што уствари представља лиценцу. Лиценца се преноси уговором о лиценци која мора бити у писаној форми.

Ако носилац права оплемењивача одбије да другим лицима уступи право на економско искоришћавање заштићене сорте Министарство може после разматрања сваког појединачног случаја дати обавезну лиценцу на захтев заинтересованог лица (члан 34).

Захтев за давање обавезне лиценце не може се поднети пре истека рока од 4 године од дана подношења захтева односно 3 године од дана признавања оплемењивачког права (члан 35).

Чланом 36. регулисана је дужност да носилац обавезне лиценце носиоцу права оплемењивача плаћа накнаду коју споразумно одреде. Обавезна лиценца се издаје на период од 2 до 4 године (члан 37).

Носилац права оплемењивача дужан је да на захтев Министарства уз исплату одговарајуће накнаде испоручи лицу коме је дата принудна лиценца количину репродукционог материјала која је неопходна за коришћење принудне лиценце (члан 38).

Престанак оплемењивачког права пре истека рока утврђеног у члану 22. овог закона регулисан је чланом 39.

Министарство може огласити ништавим решење о заштити сорте по службеној дужности или на предлог заинтересованог лица што је регулисано чланом 40. Закона, а укидање решења о заштити сорте регулисано је чланом 41.

Трошкове испитивања сорти на огледном пољу и лабораторији сноси подносилац захтева, односно носилац права што је утврђено чланом 42.

Лице које повреди оплемењивачко право за штету одговара према општим прописима о накнади штете (члан 43).

Тужба због повреде оплемењивачког права може се поднети у року од 3 године од дана када је тужилац сазнао за повреду (члан 44).

Надзор над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу истог врши Министарство.

Послове инспекцијског надзора врши пољопривредни инспектори надлежан за послове садног материјала и семена чија су овлашћења и дужности утврђене овим законом (чл. 45, 46, 47 и 48).

Против решења пољопривредног инспектора може се изјавити жалба Министарству која се подноси у року од 8 дана од дана достављања решења. (члан 49).

За неиспуњење одредаба прописаних овим законом предвиђене су казне за привредне преступе чланом 50. и прекршаје чл. 51 и 52. а чланом 53. предвиђена је казна за прекршај за физичко лице.

Чл. 54, 55, 56, 57. и 58. регулисане су прелазне и завршне одредбе.

Одредбама овог закона одређено је време ступања на снагу.

IV. ПРОЦЕНА ИЗНОСА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна додатна финансијска средства у Буџету Републике Србије.